

Ministerstvo zemědělství ČR
ministr Ing. Marian Jurečka
Těšnov 65/17
117 05 Praha 1

V Českých Budějovicích 4. června

2014

Č. j. PSNV-K-21/2014

**Včelařství v ČR. Stav, perspektivy, vize.
Pro potřebu Ministerstva zemědělství ČR.**

Vážený pane ministře,
dovolujeme si Vám za naše občanské sdružení **Pracovní společnost nástavkových včelařů, o. s.**, (PSNV-CZ – <http://www.psnv.cz/>) zaslat zprávu o stavu oboru a nastínit naše vidění některých důležitých témat.

O zájmu Vašeho ministerstva o takovou zprávu jsme byli informováni vedením Českého svazu včelařů, o. s. Zcela rozumíme Vaši snaze získat přehled o oboru a nabízíme spolupráci. Vedení ČSV jsme také zaslali 30. 4. t. r. naše podklady pro společnou zprávu za celý obor.

7. 5. jsme se pak zúčastnili společného jednání s představiteli ČSV a několika dalších subjektů, na němž se projednávala různá témata a jednotlivá stanoviska.

Protože však do dnešního dne i přes urgence neznáme výstup z tohoto jednání ani nedisponujeme zápisem z něho (nehledě na stav zpracování zmíněné společné zprávy), rozhodli jsme se zpracovat rovněž samostatnou zprávu. Domníváme se také, že tento postup je praktičtější, neboť v řadě bodů tak jako tak s vedením ČSV dlouhodobě shodu nenacházíme.

Tato dílčí zpráva si rozhodně neklade nárok na úplnost. Snažili jsme se v ní zdůraznit jen některé oblasti a některá témata, jež považujeme v této chvíli za důležitá pro celý obor a pro jeho budoucnost.

V případě Vašeho zájmu rádi témata rozvedeme a zpracujeme podrobněji, nebo některé body blíže vysvětlíme při osobním setkání.

Předem vytkneme několik základních bodů, které se níže pokusíme rozvést a zdůvodnit.

PSNV je v oboru již etablované sdružení s bohatou činností v řadě oblastí. Tato naše praxe nám umožnila vytvořit si na řadu oblastí a témat dobře podložené názory. Pokud je iniciována debata o stavu oboru a o jeho perspektivách, jsme přesvědčeni, že do ní můžeme významně přispět. Nejen tímto textem, nýbrž i účastí v následných debatách. Máme na mysli zejména tyto oblasti:

1. Legislativa a státní správa

Zde preferujeme debatu o větším akcentu na funkci a významu státní správy (s finálním vyústěním do stanovení základních a obecně přijatelných pravidel fungování oboru na základě rovného přístupu ke všem zúčastněným, jež budou vyjádřena ve znění dokumentu obecně a pracovní zvaného včelařský zákon.

Považujeme za kontraproduktivní, jestliže státní správa převádí své pravomoci na mezičlánky (občanská sdružení).

2. Zdravotní problematika včelstev

Důraz na moderní a výzkumem i praxí ověřené metody chovu a zootechniky, výrazný akcent na přímou odpovědnost chovatele za jeho včelstva. V té souvislosti je třeba věnovat se i péči

o krajinu a opylování.

3. Dotační politika

Přenastavení systému dotací tak, aby se odehrávaly pouze v režimu poskytovatel – žadatel (příjemce), tedy bez zprostředkujících mezičlánků. Stejný režim i pro kontrolu efektivity vynaložených veřejných prostředků.

Napravit nesoulad ve vedení evidence chovatelů a současné dlouhodobé porušování rozpočtové kázně. Včas začít v tomto smyslu pracovat na novém programu na další léta.

4. Větší zapojení do mezinárodní spolupráce

Domníváme se, že pro obor je velmi prospěšná spolupráce jak s orgány EU, tak s kolegy a organizacemi působícími v okolních zemích. Máme s tím sami jen dobré zkušenosti.

Výše uvedené body si dovoluujeme podrobněji rozvést:

1. Kdo jsme a čím se zabýváme

PSNV působí v oboru od roku 2000 a v současné době sdružuje více než 600 zkušených včelařů i zájemců o obor. Po celou dobu svého působení se snaží pozitivně ovlivňovat včelařství v České republice. Preferuje kvalitu, nikoliv kvantitu. Což platí i pro modus argumentace a relevanci odborných argumentů.

Snažíme se propagovat jednoduché a udržitelné metody včelaření. Našími hlavními akcenty jsou:

- vzdělávání včelařů
- zdravá včelstva
- kvalitní včelí produkty
- rovný přístup ke všem subjektům působícím v oboru

Proto vydáváme od r. 2004 vlastní časopis **Moderní včelař** (<http://www.modernivcelar.eu/>), v němž se snažíme věnovat především těmto tématům.

V současné době věnujeme nejvíce energie vzdělávání včelařů. Tu se snažíme poskytovat zájemcům různými formami nejmodernější poznatky v souladu s výsledky soudobého zahraničního výzkumu.

Naše nejvýznamnější projekty:

Již od roku 2011 zajišťujeme výuku v oboru **Včelař** na SOU v Blatné, kde je dvouleté studium završeno výučním listem (*Jihočeská včelařská škola*).

Pro oblast Moravy zajišťujeme výuku v **Moravské včelařské škole** při Střední lesnické škole v Hranicích na Moravě. Při výuce na obou školách spolupracujeme s vybranými univerzitami, především s Mendelovou univerzitou a Veterinární a farmaceutickou univerzitou v Brně či s Univerzitou Palackého v Olomouci.

V letošním roce zajišťujeme též ve spolupráci s Jihočeským krajem vzdělání budoucích farmářů v rámci pilotního projektu **Včelař – farmář**. Tento projekt nám umožnil pořídit sadu profesionálně zpracovaných výukových videí a obrazů, posterů. A také sepsání obsáhlé a moderní učebnice včelaření, již náš obor dlouho velice postrádá. Vše nyní v rámci tohoto projektu ověřujeme v praxi.

Během sezony pořádáme třídní **Letní školy nástavkového včelaření**, dále jednodenní speciálně zaměřené kurzy a bezpočet přednášek, které zajišťujeme pomocí odborníků z vlastního sboru lektorů.

Při jejich průběhu klademe velký důraz na praktickou výuku přímo u včel.

V zimním období jsme obnovili cyklus přednášek v Toulcově dvoře **Pražská včelařská setkávání**. Tento cyklus se setkal s velmi kladným přijetím včelařů.

Již řadu let pořádáme ve spolupráci s Mendelovou univerzitou v Brně **Setkání příznivců Varroa monitoring systému** (s mezinárodní účastí), jež je primárně zaměřeno na problematiku zdraví včel. Vychází z aktivit soustředěných kolem monitorovacího systému **Varroa monitoring system** (<http://www.varroamonitoring.cz/>), který jsme vyvinuli a jenž umožňuje celostátně pojatý monitoring varroózy.

Zároveň pořádáme již tradiční jarní a podzimní celodenní semináře s cykly prakticky zaměřených přednášek.

Všechny tyto aktivity nabízíme všem včelařům v ČR, nikoli jen našim členům.

Pokud jde o ekonomickou stránku, naším cílem je maximální efektivita všech vynaložených prostředků.

V budoucnu bychom preferovali čistý systém s minimem dotací.

Snažíme se spolupracovat s odborníky z okolních zemí. Kromě úzké spolupráce s partnerskou Arbeitsgemeinschaft der Magazin-Imker, e. V. jsme navázali spolupráci s celoevropským projektem Coloss (<http://www.coloss.org/>), jenž sleduje příčiny úhynů

včelstev v různých evropských zemích. Protože ČR v tomto systému doposud nefigurovala, nabídli jsme organizátorům spolupráci a začali jsme v rámci tohoto projektu spolupracovat se špičkovými apidology z univerzity v rakouském Grazu. Letos na jaře jsme pak spustili obdobný projekt monitoringu zimních úhynů pro ČR, na němž již participují stovky našich včelařů.

2. Další témata, která považujeme za důležitá pro debatu o stavu a perspektivách oboru:

- a) Domníváme se, že podpora oboru včelařství je z řady důvodů věcí **veřejného zájmu**. Proto by perspektivně bylo nanejvýš cenné iniciovat debatu o souboru základních pravidel, jež by v budoucnu vyústila do formulace včelařského zákona (jenž dobře funguje v řadě evropských zemí).
- b) Je nutné napříště opustit stále tradovaná schémata o potřebě většího počtu včelstev a včelařů, neboť:
 - ČR má v rámci střední Evropy nejvyšší hustotu včelstev na km²
 - v dnešní době chovaná včelstva mají několikanásobně větší opylovací potenciál
 - kopírování narůstající rozlohy řepky růstem počtu včelstev již není relevantní

3. Proto považujeme za účelné, aby se nadále včelařství v ČR zaměřilo na problematiku:

- a) zdravotního stavu včelstev, tedy na zdravá a vitální včelstva (s akcentem na individuální odpovědnost chovatelů za zdravotní stav jejich včelstev)
- b) opylovací služby (a to cílené a žádané)
- c) kvality včelích produktů
- d) vzdělávání (s tím, že bychom rádi iniciovali také debatu o povinnosti jistého základního stupně vzdělání jako podmínky pro začátečníky)

4. Pro podporu a zajištění těchto témat navrhujeme:

- a) v rámci státní správy se více koncentrovat a specializovat na obor včelařství
- b) důsledně trvat na centrální a přehledné registraci chovatelů a jejich stanovišť
- c) trvat rovněž na povinném označování jednotlivých stanovišť včelstev
- d) zpřesnit a zkvalitnit veterinární dozor nad včelstvy
- e) zcela jinak nastavit systém administrace dotací, totiž s důrazem na linii stát (= poskytovatel) – chovatel (= žadatel, příjemce). Tedy bez do procesu vstupujících mezičlánků a s důslednou kontrolou účelnosti vynaložených veřejných prostředků

K dotacím:

Dotace 1. D je špatně zařazena, je určena pro uznaná chovatelská sdružení. Tak, jak je nyní prezentována (za opylování kulturních rostlin), odpovídá pevným platbám na hektar (dobytčí jednotku apod.)

5. Pokud jde o nejbližší perspektivy oboru, navrhujeme:

- a) připravit s předstihem národní včelařský program na období 2016 – 2018 s akcenty na oblast vzdělávání, zdraví včel a aplikovaný výzkum
- b) budoucí dotační programy v rámci dotování technických prostředků nastavit tak, aby fungovaly až od určitého počtu včelstev. V té souvislosti také odlišovat malo- a velkoprovozy
- c) motivovat pěstitele k pěstování pestřejší palety rostlin, které zajišťují různorodou pylovou snůšku; zabývat se více problematikou ekologie krajiny a užívání pesticidů

6. V souvislosti s větším akcentem na aktivity státní správy navrhujeme zřízení odborných (poradních) komisí či pracovních týmů, jejichž práce by se účastnili zástupci všech subjektů působících v oboru v rámci ČR.

Jejich činnost by se mohla zaměřit na následující tematické okruhy:

- zdravá včelstva
- kvalitní včelí produkty
- vzdělávání
- legislativa
- dotace
- vztah malo- a velkoprovozů

Poznámka:

pokud jsme v bodě 2 a) zmínili termín včelařský zákon, cítíme povinnost tuto úvahu blíže vysvětlit:

Momentálním cílem není přímo zákon jako takový, ale diskuse o stanovení pravidel, která by umožnila vnést do včelařství jakožto oboru větší řád, než v něm nyní panuje.

Jde nám v tomto stadiu primárně o otevřenou a veřejnou debatu o obsahové náplni těchto pravidel a o základní nastavení systému.

Z tohoto pohledu by následně včelařský zákon byl jednou z možností, jak tato pravidla vnést do života. Tuto věc považujeme za klíčovou ve všech výše uvedených souvislostech, a proto také hovoříme o veřejném zájmu.

Zde opět vidíme kromě jiných jako základní témata:

- opylovací služba
- zdraví včel
- vzdělávání
- legislativa

Blíže k navrhovaným bodům:

Ve vyspělých zemích Evropy je včelaření v důsledku industriální ekologické zátěže a zavlečení parazita kleštíka včelího (*Varroa destructor*) jediným nástrojem, kterým lze udržet včelu v přírodě, a tak chránit celý ekosystém před kolapsem.

Zdraví včel je spíše podmínkou k zajištění toho hlavního, co od nás společnost očekává. Jistou „výhodou“ je, že opylovací služba je u nás dlouhodobě podceňována, a tak představuje zjevný „dluh společnosti“.

Ačkoliv je české včelařství velice organizované, přesto není schopno v dlouhodobé perspektivě zajistit opylovací službu, a to vzhledem k stále narůstajícímu tlaku okolního prostředí na zdravotní stav včelstev.

Díky intenzifikaci zemědělství (monokultury, chemické postřiky, ztráta diversity, pokud jde o možnosti snůšky atp.) se (stejně jako jinde ve světě) i u nás ukazuje, že je nutné umět se rychle přizpůsobovat stále se měnícím podmínkám.

Zvláště je pak potřebné celý obor včelařství posunout k jednoznačné zodpovědnosti jednotlivých včelařů za zdravotní stav vlastních včelstev. Současný způsob organizovanosti je nepružný a nespolehlivý, protože stojí na dobrovolné práci samotných včelařů a selhává právě ve chvílích, kdy je to nejméně zapotřebí. Nedokáže dostatečně rychle reagovat na příznaky šíření nemocí, čehož důkazem jsou opakované ataky varroózy a zcela chaotický postup v případě potlačování moru včelího plodu.

Zvláště silný tlak je vytvářen na vztah velko- a malovčelařů. Zde považujeme za nezbytné úzce komunikovat, diskutovat a akcentovat především společná témata.

Za dnešní situace může včelař, který svou neodbornou činností přispívá k rozšiřování nemocí, stále pokračovat ve včelaření. A v některých případech je dokonce v tomto úsilí podporován dotacemi za uhynulá včelstva. A to bez ohledu na skutečnost, že svou činností přímo ohrožuje všechna včelstva ve svém okolí.

Situaci by výrazně pomohl skutečně nezávislý dozor, který by měl např. pravomoc odejmout oprávnění k chovu včel.

Dnes již není možné, aby včely úspěšně choval každý, aniž by splňoval alespoň základní znalostní minimum.

Díky vysoké organizovanosti včelařů má naše republika jedinečnou šanci posunout včelaření tam, kam patří. Neprávem je na ně totiž nahlíženo jako na malý obor, a to jenom proto, že není oceňována opylovací služba, která je zajišťována jen tak mimochodem. Další zemědělské obory, kterým by bez včel hrozily vážné potíže, jsou na tom o poznání lépe. Od včelařského zákona by nebylo dobré očekávat nějaké finanční výhody pro samotné včelaře (např. zvýšení příspěvku za opylovací službu). Úplně by stačilo, že by přinesl jasná pravidla a pořádek.

Už to samotné by bylo význačným impulsem pro další rozvoj oboru. Větší jistota, že řádně proběhne opylovací služba, by měla kladný dopad jak na zemědělství, tak i na biodiverzitu našeho prostředí, a tím i na celou společnost.

Svaz včelařů by se pak opět mohl vrátit ke svému původnímu poslání, tj. zajištění spolkové činnosti a hájení zájmů včelařů. Nemusel by tedy amatérským způsobem suplovat povinnosti státních orgánů, jak je to nucen činit dnes.

O naší činnosti lze najít bližší informace v jednotlivých sekcích webové stránky PSNV-CZ na adrese:

<http://www.psnv.cz/>

O oboru Včelař na SOU Blatná na adrese:

<http://www.soublatna.cz/archiv.php?pg=2010-11/psnv/psnv-00>

O Arbeitsgemeinschaft der Magazin-Imker na adrese:

<http://www.magazinimker.de/index2.php>

MVDr. Zdeněk Klíma
předseda PSNV-CZ, o. s.

Ing. Petr Texl
ředitel PSNV-CZ, o. s.

kontakty:

predseda@psnv.cz

reditel@psnv.cz